

lomást, mert jövőelmük többletét el akarják vonni az adóztatás alól. Különösen pedig figyelmeztetjük azokat, kiknek kamatos pénzük van, hogy bevallási iverikhez — a mennyiben lehetséges — okmányait csatolják be, főleg ha azzal a betűblázott követelés kifizetése igazolható.

Arany János emlékezetére.

A főiskola tanári kara az egyház elnökségével egyetemben szépen sikerült gyásznapot rendezett a múlt vasárnap délelőtt Arany János elhunyt alkalmából. Az ünnepnek, melyen a városi közönség köréből is szép számmal voltak jelen, következő lefolyása volt.

Péter Dénes, az egyház világi elnöke, emlékbeszédet olvasott az elhunyt felett. Ez emlékbeszéd így hangzott:

Tisztelt egyház-tanács, tanárikar, főiskolai ifjuság!

Gyásznapfélyre gyűltünk össze, hogy jajsavunkat összogyítsuk az egész hazát át-zúgó fájdalom kiáltással!

Legnagyobb költőnk — kit mig élőnek ismertünk — Arany János meghalt!

E szó nyilatlik a hazán korenztől, Egy röpke szóban — nagy fájdalom!

Oh! — hogy volna erő az én gyenge szavamban múltban tolnácsolni a szívet fecsaró fájdalmat: mikor koszorus költőinknek, szónokainknak ajkain zokogásba fűadt a búcsú szó, melynek az ő ravatala felett, ő hozzá, a moha nem felejtethető istenhözszódot kellett volna mondani!

En csak áldani tudom a magyarok Istent, hogy őt nekünk, nemzetünknek adta!

Mikor a nemzet buba mertlve, fájdalom egy jajszóval se könnyebbíthetett, — mikor csak a rablánc csörgése hallott a gyászoló hazában s néma kín gyötörte a honfi-szíveket: akkor a fojtogató néma kín az ő lantja adott hangot, s az addig kifejezhetetlen bánatot elzengő hang átvezetett szenvedő hazánk hőrozm és rónán s felszakasztotta könnyeink forrását, hogy a sírva csörgedező forrás csapjával enyhíthetessük az égő sebeket, melyeknek kínos sajtását addig uóman kellett túrnunk; — hiszen akkor „magát az oltiport magyarnak kisírni se volt szabad!”

En ő, hogy a síralom ködét ontlassa szemjainkról és roményt ébresszen szívünkben, felvarázsolta előttünk multunk napjait. Lángszóval megvilágította előttünk történetünk és mondavilágunk homályban borongott hőseit; élő alakokká teremtette a füstölköző kőről fejedelmi költő testvére dallá, hogy egykoron a porba omlott Európa homlokán tomboltanak! En mi láttuk és látjuk azokat, kiknek létezését már-már memének kezdők tartani — én láttukra bizni hinni kezdünk jövőnkben; — mert a mely nemzet multját ily dicő alakok ékesítik, az el nem onyészhat; annak jövője van. — Így oltá ő sebünk hegesztésével szívünkbe a roményt hazánk ol-jóvendő szabadsága felől!

En imo a kogyos Isten megongodta őrnio, hogy lássa a szabadság napját fényt árasztani hazánk derűlő egén! Megongodta őrnio, hogy Tyrtacusunknak, szabadságharcunk dicő dalnokának, Petőfi Sándornak ez a letiprott, de őnerejéből szent jogánál fogva ismét szabaddá lett nemzet szobrát emelt, méltó magához és a dicőltetthez! Korán elhunyt barátokat, kinek nem volt jel sírfáján, hányszor sirattuk veled! En most már valóvá vált a romény, a szabad nemzet ha nem borulhat is őnemerőn sírjára, forotta iránta tar-tozásra csakóly részét.

De még el se emondást az őrnio, mely a szent szobor emelésének ünnepén áthatotta a hazát — a már a te nagy nemes művel utolsó dobant!

Oh ti megdicsőült költő testvérek, — ti őnfényetekben ragyogó örök csillagok, világotok nekünk egymást kiegészítő, egymást nagyobbító fényetekkel, hogy a világ-

ságban tanuljuk töletek szeretni a hazát, melyet nálatok jobban őnzetlenből seikise szeretett, méltóbban seikise magasztalt fel!

Dicsőült Aranyunk, te mondád a legnagyobb magyar, Szóchenyi halálakor:

„Szentebb a föld, honnak áldott alapja,
Mióta nagy szív, benne nyugovszol;
Szentebb a multak özredői lapja,
Mióta nagy név hozzátartozol! —
Koszorus oló! . . . morzsoljuk el könyűnket:
Az istenülés perezi már ezek!
Horita hunopló nyrtas fejtünk:
Reménynyé váljon az emlékezet!”

Most mi mondjuk ezt, midőn porod ol-vegyült a szent haza földjében; és imo, a te olvesztőd feletti fájdalunkat, a te vigasztaló énekeddel próbáljuk csillapítani!

Dicsőség nevedre, áldás emlékedre!

Ezután Papp Mihály, az irodalomtörténet tanára tartott felolvasást Aranyról, mint költőről. E sikerült s alapos tanulmányra mutató felolvasásból a következőket közöljük:

En, melyen tisztolt közönség! kartársaim megbizásából állok itt, hogy csakóly tehetségemtől kitelhetőleg előléntessam, mi volt Arany nekünk?

Nemesített érzelmeket hordozott keblében; a természetre, az emberi szenvedélyekre vizsgáló tekintetet vetett, a való életet magasabb szempontból vevé fel s dalát a szépek és jónak s az örök dicsőségnek szentelő, hogy általa minden ifjúból lángra gyuladjon.

Ismeretlen magányból tűzokádó gyanánt tenger mélyéből egyszerre törve ki, váratlanul lépett az ország elsőrangú költői közé oly korban, a melyben a magyar irodalom valamennyi herosa küzdött a borostyánért. A szalontai jogyzónok nová 1845-ben lett ismeretes a Kisfaludy társaság pályázatán „Az olvezetett alkotmány”-nyal, melyben a napi-rondon volt politikai mozgalmakat finom satyrai éllel tárgyalja s már a mű meghaladott mindent, mit gúnyköltőzetünk eddig teremtett.

Korazakat alkotó volt fellépése „Toldi”-jával, melyben a népies elem oly művésziön nyilatkozik. E mű azonnal országos elterjedésnek örvondott s a költő nevét egész Magyarhon vizhangozta. A költők lantjokkal zongtek dicsőretet a mű felől a olismoront a költőnek. Petőfi így szólítja meg:

„Ki volt tanítód? Hol jártál iskolába?
Hogy laudol ily mesterközzel pénzeted
Az iskolába nem tanulni, hűbös
Ilyet . . . a természet tanított tegedet.”

Arany ez opost a nép között is élő mondára alapítja s nem tudni, a compositiót, vagy a lélekfeszítő erőt csudáljuk-e inkább benne?

Főhősében, Toldiban megvan mind azon tulajdon, mely őt nemes lélekké avatja. Megvan benne a nemes büszkeség, midőn Laczsi kérdősére:

„Hő paraszt! melyik ut megyen itt Budára?”

válaszol:

„Hm, paraszt én! . . .
„Hát ki volna ur más szóles a határban.”

Megvan benne a határtalan gyermeki szeretet anyja iránt, minok oly művel ut kifejezést logkivált búcsuja alkalmával:

„Kegyelmodot pedig áldja meg az Isten;
Áldja meg az Isten ezen a világon:
Meg a másikon is, szívemből kívánom.”

Megvan benne a hazaszeretet s fejedelme iránti hűség; nagylelkűség és ellen-ségei iránti könyörületesség.

Ki látnoki hitével megteremtette „Toldi”-t, szóljak-e annak egyéb műveiről, „Toldi szerelme” és „Toldi estője”-ről? avagy „Buda halála”-ról, melyek mindegyikében olyan alakokat teremtett meg, hogy azok élni fognak mindaddig, míg az a föld én az ég lesz.

Arany János, „Toldi” és „Buda halála”-nak költője, Etelo és Nagy Lajos korának éneke, hű és művészi tolmácsa saját korának is. Mind hangokat tudott ő találni a nemzetnek koservos napjaiban, mikor kapva kapott minden parányi szemén, mely üdítőleg vagy mámorítólag hamon a szibbadi tagokra. Ohajtott szabadságot a nemzet, mely kiejogítás vágyait akkor, midőn a lázadó bélyegét ártották homlokára s a bitó kínjai fojtották vissza szabadságszótát.

„A ruh golyó”-ban hű képét állítja elénk ama kétségbeesztő állapotnak. Az árva golyót „négy korítás, négy magas fal” közé zárták, s hogy még a menekülhetős roményótól is megfoszszák, elinteszik szárnyait. Az égre ugyan felnézhetne, de arra nincsen semmi kedve, mert szabad golyák szállnak ott jobb hazába, ugy szeretno velők együtt szállani

„Mészre, mészre
Tengerekre,
Csak hogy el van métszvé szárnya.”

Nem izgalmas szó, nem forrongás, melynek kínos emlékei még hangosan intettek a közelmúlt idők gyászára; sem ábrándképek oly szabadság után, melynek fájdalmas kiocsútsa lehetett volna csak következménye, minthogy Arany maga is kételkedést fejezte ki jogosságá iránt, s a „Kütblök” kétségbeesésével kiált fel:

„Hát ez a szabadság napja,
Mely így éget és vakít?
Mely sokan nem látogatta
Hörtünk gyász alkakit?
Oh! ez égő lángözölhoz
Uyenne szemünk nem szokott . . .
Menjünk vissza börtönünkbe!
Kedve félhomály van ott.”

A szabadságharc leveretése után be-következt gyászos időszakban a megnyugtató és az ongesztelés jellemzi költészetét. A költő fájdalma és roményo az — vigasztalód-jatok. Feljúl lelkében a nagy catastropha emléke, kétképek gyanánt olvonulnak előtte az izgalmas napok szenvedései; álmodik gyászról, aztán feljúlunk lelkében a harcok római, vörpatakat lát mindenfelé sokát. Majd olmosódnak a régi képek, kigyul újra a szabadság napja, hallja a győzelmi riadó hang-jait. Onfolótsága új s ódolóbb álmodat szó, melyben egy közpeli, hogy már is a boldogság igéje hangoztatja be az egész földet, s mintha magok a sir lakói is felocsudnának álmaikból s ödvözölnék a szabadság hajnalát. Szívének olmultak keserűségei és lázas őrnim-mel mondja szent homájak:

„En bízek! — gyalázat volna kételkednem
Költő nagyságodban és dicsőségodban . . .”

Aztán tovább szóvi álmodozását, mig el-hat hozzá tördőke a szabadsághősök vig öne-kének s így kiált fel:

„Koszorusat ide! —
Hol ily tűz az ifju s hol ily ifju a vén,
Nem lehet a nemzet, nem olvo halott!”

A szabadság derengő hajnalának hatá-sát is őszreveszszük muzsáján, s ki azelőtt bal-zsamot csapogtattott a sajtó sebekre, most ki-tartásra buztatja nemzetét. Az országban Ka-zinczy emlékére megindult finnépélyek alkal-mából, midőn a nemzet ajkán megzendült a „Rendületlenül,” irta:

„Hallottad a szót „rendületlenül”?
Ábránd, hűség, mülő kogy, javak,
Lenn a sikánuló tér, nyomas felül,
Vész és gyalázat el ne rántsanak!
Oh ártad meg a szót: árhan és apályon
— Szirt a habok közt — hűséged megálljon.”

A legnagyobb magyar emlékezetére irt művében a honfű, az érdemek lelkes magasztalása nypr kifejezést s egyszerűmind lát-noki jóslattal zong egy jobb roményt a gyászoló nemzet felől, mert:

„Nép, mely dicőt, magasztalt így magasztal,
Van elni abban hit, jog és erő.”

Romnyilhoz irt szép költőműnyo szintén hirdeti a nemzet újra őbrodésének, de már azon korazakban, mikor a nemzet maga is hitt egy szebb jövőben:

„Most a roménynek így hangját, Roményi,
Világ el nyugotra, zongó hűródon;
Hirdelme szózatot fel a világnak,
Hogy újra őrez, újra él a hon.”

Három nagy kor dalnoka, ki Etelo és Nagy Lajos korának alakjait, saját korának érzelmeit és hangulatát vonta köbe örökre s azonkivül új meg új alakoknak adott lételt képzelet, kinek örökbocsát művel újra olmo-tották honaszorelnünk s az ősi dicsőség iránti lelkesedésünket, kinek tudományos mű-velben a nyelv és islelv törvényeit s a magyar próza remekműveinek péktányait látjuk, hosszu szenvedés után olkültözött.

De nem! Elköltözött az ember; a költő miénk, a nemzető marud végiglen; a nemzető, mely nevét és dicsőségét szent örökség gyanánt birandja.

Ezután Müller János VIII. oszt. tanuló szavalt el Arany Jánosnak „A dalnok hája” című gyönyörű költeményét. Végül a főiskolai énekhar a Hymnus két versszakát énekelte el a szent kegyeltes ünnep véget ért.

Toldy Miklósról.

Az akadémia múlt hétfői ülésében Szilády Áron nagy érdekű felolvasást tartott a Toldy-mondáról.

Régi vitás kérdés, hogy a Toldy-monda honnan eredt, itthon a hazában támadt-e, vagy a mondák, mesék rondos vándorlási útját megtéve, idegen földről jutott hozzánk. Toldy Ferencz abban a véleményben volt, hogy Toldyban mithoszi alakot kell sejtőnk, az ősidőkből származó óriások megőrzött emlékét. Greguss francia származásra ismert a mondában, Heinrich Guztáv pedig itt is német forrásokra akadt. Egyedül b. Kemény Zsigmond volt, a ki a Toldy-mondában csupán a következőkéségekből, jellemzői visszásságokból azt magyarázta, hogy hőse nem lehet köpzelt, mondai alak, hanem történelmi személynek kellett lennie. Ezt a feltevést Szilády Áron tanulmánya dokumentumokkal bizonyítja. Hogy Toldy történelmet Ilsvai krónikákból ismerhette, arra van bizonyág, de a krónikák el-tétek. Szilády nyomról nyomra követi Ilsvai elbeszélésében a történelmi vonatkozásokat, magát a Toldy nevet is nyomonza, sőt a Toldy és Miklós névhez fűszelő magyar, tatár, ujjur meséket is sorba vizsgálta, de ezek nem nyújtottak alapot. Ilsvai szerint Toldy Nagyszalombán született; utána kellett tehát kutatni, hogy Biharban, vagy Nógrádban. Mind a két helyen éltek Toldyak. Bihar megyében még a XVI. században is sok a Toldy-név s feltűnő az előzetes, hogy mennyire szeretik épen a Toldy Miklós nevet használni. Már ez sejteti, hogy kegyeltes visszaemlékezés a család egy neves tagjára. Ilsvai a Toldy születési évét 1320-ra teszi. Krónika-írók rendszeren csak akkor használnak évszámot, ha bizonyosak benne. Keressni kell tehát a XVI. század okirataiból, hogy hol találjuk igazolva a Toldy-monda egyes eseményeit s annak hőst mint történelmi személyt. Valóban rá is talált Szilády a korosított okiratokra. 1354-ben a pozsonyi főispán Toldy Miklós volt. Ugyanez 1359-ben királyi levéllel küldetik Flórenczbe, hogy két orozslánt hozzon el onnan Lajos király budai udvarába és az a levél mint nagyerejű embert említi Toldyt. Toldy 1365-ben ismét Flórenczben volt; a flórenczi levéltárban van erről az okirat, mely a Flórenczben összegyűlt vegyes csapatokról („fehér csapat”-nak hívták) szólván, ott levők közt említi: Comes de Nicolaus Toldyt. A „fehér csapat” történetét bővebben kutatva, bizonyára még több adatot is találunk. Egy 1383-iki okirat szerint „magister Nikolaus Toldy” szabolcsi főispán. 1386-tól ismerünk Szabolcsban új főispánt. Szilády itt kételkedik Ilsvai azon állításában, hogy Toldy 1382-ben halt volna meg, mert maga is úgy említi, mint elaggott embert, pedig alig lehet, hogy 62 éves korában már oly törődött lett volna, milyennek leírja. Ilsvai a krónikákból merített eseményeket nem a történelmi sorrendben írta meg; úgy látszik, már bizonytalan, ingadozó adatok lettek akkor azok; de az eseményekből nem egyre rá lehet deríteni a történet világát. Szilády még több adatot is sorolt föl a tanulmányát azzal végezve: be van bizonyítva, hogy Toldy élt, történelmi személy volt s nem kell tovább a mondák világában, hanem a levéltárakban kutatni utána, hogy még többet megtudhassunk.

Az akadémiai tagok, mint az „Egyet-értés”-ben olvassuk, sajnos tapasztalták Szilády-nak, ki az irodalomtörténet egy novatoros kérdését sok hamis feltevés után ily szerencsésen megoldotta és a magyar költészet egy főnyelvének a történetben is megtalálta helyét.

A felolvasásra dr. Jozsenszki Sándor az Egyetértésben a következő érdekes adatokat közli:

Szilády Áron felveté a kérdést, honnan való Toldy Miklós? Vajjon a bihari Nagyszalombán, avagy a nógrádi Told község volt-e hazája? Arany, Toldy és főszékét Biharba, Nagyszalombára helyezi; Szilády Áron azonban a Laczfay András serögének útjából ítélve, úgy látszik, nem hajlik a nézethez s így Toldy Miklós-nak talán inkább nógrádi származását hajlandó elfogadni. Meglehet, sőt valószínű hogy mindkét nézet ismét csak feltevés marad. De az utóbbi nézet mellett egy figyelmeztető körülmény szól, az t. i., hogy a nógrádmegyei Toldon, Toldy emléke a mai napig is a legélőnekben él. A toldiak még most is büszkeséggel mutatják a rét közepén fekvő kápolna alakú épület — ma is néhol föl magas — falait, mint „Miklós” templomát; közel ehhez az őblös kutat, Toldy Miklós kútját, melynek nehéz kőlapját csak ő bírta felemelni; s ott látszik még romjaiban a felső-toldi völgy hozójai között, falai után ítélve egy kis, de erős kastély, a Toldy Miklós „portája.” És ha a nép itt oly szívósan ragaszkodik a közvetlen előtte levő s előtte pusztuló emlékekhez, lehet-e állítani, hogy tradíciói csak a köpzelt világába tartoznak?

Hogy Toldy Miklós létezett s hogy Toldon élt, arra egy további adatot vélek következtetni abból, hogy a f.-toldi mondák szerint, Toldy Miklós alakja nem mythikus; de emberi — gyarló emberi. A közönség még az idők transzparenson sem engedi hagyományait a rendkívüliség és titokzóság kódóba burkolni.

Felső-Toldon a falu vénei, részleteiben sok változathoz hasonlít „Toldy” Miklós történetét. Ama névtelen író hírlapi közleménye a „Toldy-legendáról,” melyet értekezésében Szilády ur is felemlített, csak egy kis, kiszakított epizodszzerű része a mondának, melynél sokkal teljesebb s összefüggő „legendák” élnek a nép száján.

A két Told község — alsó és felső — egy szűk völgyben, mindentől erdővel kerített helyek között fekszik, melyek csak nem régen is rongosok voltak. Nógrádmegye néhány öreg táblabírójánál maig is fennmaradt a tradíció, hogy Told községének lakói igen veszedelmes emberek voltak, kik gyakori összeütközésbe jöttek a tekintetes vármegye büntető hatalmával. Történet volna a régi időkben, hogy a vármegye már egyszer mégis megszakván a folyton dúló toldiak garázdálkodását, mint-hogy semmiképen nem birt velők, elrendelte a falu széthányását. Az állítólag így megsemmisített falu két végén épült azután később Alsó- és Felső-Told. A roppant erejű és vitéz Toldy Miklós nemzetségének leszármazói lehettek talán a dúló toldiak?

Nem messze Toldhoz csak Tar község is. Tar község történetének híre jár ott még mai napig is. Sőt a Tarok ma is előszörreltel kereszteltetik fiaikat Lőrincznek. Nehány év előtt is élt még Taron, egy Tar Lőrincz, egy nagy erejű férfiu híreben álló ember, a ki erejéhez való mosterséget választott, mert kőfaragó volt. Nem lehetett Toldy Miklós a vidék, utódaiban is szertelen egyéneinek egy kiváló alakja és őse?

Egy öreg gazdától hallottam elbeszélni F.-Toldon, hogy a község, a fontosabb említett széthányás előtt „Nagyszalombán” volt. Vajjon nem itt kell-e keresnünk Toldy „Nagyszalombát”? Előlg legyen tőlem a mozzanatokra és tradíciókra felhívni a hivatottak figyelmét.

Érdekes volna tudni, hogy élt-e a bihari megyei Nagyszalombán annyira a Toldy Miklós emléke, mint Nógrádban?

Néhány év előtt F.-Toldon, Toldy Miklós történetének több variánsát hallottam, melyek egyikére még ma is emlékszem.

A monda a következő:

Épen szónahordás volt, a mikor az országjáról katonák vonultak át a toldi völgyön; és a csapat vezető, — a „király” — azt kérdezte a munkásoktól, hogy merre fekszik Hollókő vára. Miklós felkapta a közönség levő csatlórudat s kifeszítette karral mutatta meg

az irányt. Miklós nagy ereje feltűnt s bár legott katonának hívták, de még sem ment el.

Az öreg Toldynak két fia volt, Lőrincz és Miklós. S az anya minden kegyét és szeretetét Lőrinczre pazarolta, ki nagy ur is lett; míg Miklóst csak paraszttá nevelte. Miklóst bántotta a különbség, míg egyszer összeveszett bátyjával s nagy haragjában megölt. Toldy Lőrincz kedves embere volt a királynak, Miklóst tehát börtönbe vetették.

Történet azután, hogy nagy veszedelmebe esett az ország. A királynak oros emberekre volt szüksége, s visszaemlékezett a nagy erejű Toldy Miklórra. Nyomban „stafétát” is küldetett érte Toldra, de Miklós nem volt már ott. Kerestette azután őt a király mindentűt, míg végre rájűtöttak, hogy Toldy Miklós a budai börtönben sínlődik. Legott magához hívatta a király s kéri tőle, vajjon meg van-e még nagy ereje és tudna-e még nagyokat eszelekedni? Toldy azt válaszolta, hogy a börtön eleigazta ugyan, de ha jól táplálkoznék, még egyszer próbára merné tenni erejét. A király rendelkezést tett és Toldy Miklós egy kondorkását kért. A király másnap ismét megkérdezte Toldy Miklóst, hogy vissza jött-e már az ereje? De Toldy tagadólag válaszolt. Így folyt ez hat napig; míg a hetedik napon azután Toldy maga jelentő, hogy a bő táplálkozástól már megjött a régi ereje. S akkor felkapott a mindig börtöne körül őlésködő lovára, mely olyan „vén gebő” fajta volt, hogy más ember rá se ült volna; de a mikor Toldy Miklós ült rá, mindjárt olyan paripa lett belőle, hogy álltából ugratott keresztül rajta egy kaput.

Itt vége szakadt az egyik mesének. Sok hasonlósága van annak Ilsvai krónikájával. Vajjon melyik kölesönözött azt, a krónika-s, vagy a nép?

Avatott kezekben az összes mondák ismerete, azoknak egymással való egybevetése, a pusztuló emlékek, talán birnának oly erővel, hogy hivatottjaink megállapíthatnák a nemzeti hő honosságát.

H I R E K.

— **Népességmozgalom.** Hala srou a lefolyt október hóban meghaltak összesen 29-en; ezek közt volt férfimű 22, nőnemű 7. Október hóban született összesen 50; ezek közt volt férfimű 41, nőnemű 18. A születettek száma tehát 30-al mulja felül a meghaltakét. E számok az egyes felekezetek közt a következőleg oszlanak meg: református meghalt összesen 16, ezek közt volt férfimű 14, nőnemű 2; született összesen 30, ezek közt férfimű 22, nőnemű 8; a reformátusok közt tehát a születések száma 14-gyel mulja felül a halálozásokét. Katholikus meghalt összesen 18, ezek közt férfi 8, nőnemű 5; született összesen 29, ezek közt volt férfimű 19, nőnemű 10; itt a születések 16-tal mulják felül a halálozásokat. Izraeliták közt halálozás nem volt; született 1 fi.

— **Lóvásárlás katonaság számára.** A szegedi 2. sz. lóállító bizottság több tagja november hó 12-én este Hala sra érkezik lóvásárlás vögött. A bizottság 2—4 éves csikókat voss és pedig 200—325 fton. Figyelmetetjük a gazdákönöségét, hogy a kiknek eladó csikái vannak, a bizottságnál jelentkezzenek. Jelentkezni lehet november 13-án hétfőn a város háza udvarán s oda kell vezetni a csikókat is, hol azokat, ha alkalmasoknak találhatnák, a bizottság rögtön megvásárolja.

— **Az agyonlőtt cigányleány.** Munkitatták a multkor, hogy a mult hó 16-án egy Rostás Teréz nevű 6 éves cigányleányt a vasút mellett agyonlőtték. A tett elkövetője még nem került ugyan kézre, de a vizsgálat már a nyomában van. Thorma Antal rendőrhívtos és Mura hadnagy ugyanis a mult hó 29-én a mintakert mellett egy gyanús cigányt fogtak el, a ki igen jó három lóval ment arra a szegedi úton. A cigány Krupaos János nevű, 34 éves ember, a lovak tulajdonjogát nem tudta igazolni s ezért a börtön letartóztatán. Krupaos azonban ellenállott, el akart szabadni, a dr. Dohó ur tanácsjára állott be,

hol egy szalmakazalba rejtőzött; itt egy Kardos István nevű napszámosra, a ki többedmagával a biztos segítségére ment, s őt a kazalban megtalálta, revolvert fogott; de látván, hogy sokan vannak ellene, a revolvert elvetette s újra elfutott, míg végre Figura Antal földjén megfogták és bekísérték. Az üldözés közben Musa hadnagy utána is lőtt a cigányoknak, de nem találta el. A Krupacztól elvett hatszölv revolver megvizsgáltatván, kintűnt, hogy a multkor meglőtt cigányleányból kivett golyó hasonlít az ebben volt töltvényekhez, mire Krupacz csakugyan be is vallotta, hogy a leánykát az ő revolveréből érte a lövés. Erre vonatkozólag azt állítja, hogy míg ő október 16-án többedmagával Kovács Fülöpnek kocsmájában mulatott, revolvere Kolompár György cigány sátorában volt elrejtve. Kolompárnak egy nagyobb leánya előkereste a revolvert s az lőtte meg Rostás Terézt. — Hogy e vallomás megfelelő-e a valóságnak, azt a további vizsgálat feladata lesz kideríteni; Kolompár György és leánya ez ügyben legközelebb főgnak kihallgattatni.

— Az országos tanítói nyugdíjalap özv. Biró Mihályné asszony és gyermekei részére 168 frt évi nyugdíj utalványozott ki.

— Adakozás Arany János szobrára. Multkori felhívásunknak már is szép sikore van. Az Arany-szoborra eddig hozzánk befolyt adományok a következők:

A főgymnasium tanárkara 15 frt.
 (Ehhez járultak Gaál Endre 2 frt Zámbo János 1 frt Balajthy Dénes 1 frt Dr. Dobó Menyhért 3 frt Csontó Lajos 2 frt Billing Elek 2 frt Péter Miklós 1 frt Biczó Géza 1 frt Szathmáry Sándor 1 frt Kiss László 1 frt.)
 Dr. Farkas Imre 5 frt.
 Tóth János 5 frt.

Összesen: 25 frt.
 Ehhez hozzáadva a multkor omított adományt, összesen gyűjtésünk tesz eddig 27 frtot.

— Biczó Géza, a főiskola újon választott rajztanára a hó 8-án érkezett meg városunkba állomását elfoglalni. Mint a „Nagykoros”-ben olvassuk, Biczó ur a közpömfűvészetitársulat az idei pályázatában részt vesz egy „Cziczázás” című festményvel. A kiknek Biczó ur a legújabb művét alkalmas volt látni, nagy elismeréssel nyilatkoznak annak ölethű és jellemző alakjairól s általában a festmény művészi kiviteléről. A nevezett lap szerint a „Cziczázás” határozott halálát tüntet fel a művész eddigi műveihöz képest.

— A vasút. Budapesti lapokban olvassuk: „A budapesti zimonyi vasút budapest-szabadkai vonalrészén a kiskőrös-kalocsai szárnyvonalán a múltan rendőri bizottság albizottsága október 27-én teljesíté a bejárást Nagy László, a m. kir. államvasutak főfelügyelőjének vezetője alatt. 27-én reggel indultak el Szabadkáról s délig Kis-Kőrösig haladtak, innen délután Kalocsára mentek s csak másnap tértek vissza Budapestre. A nyílt pálya teljesen kész, a távirtdai és jelző közlékek azonban még nincsenek felállítva, mert a kormány ezek szállítására végső határidőül november 15-öt kötötte ki a szállítóval szerződés szerzőleg. A múltan-rendőri bejárást most már okvetlenül meg fog történni legkésőbb november 15-ig s ezután a vonalrész 15—25-ig kitűzendő határnapon ünnepélyesen megnyitva, át fog adatni a forgalomnak.

— A gyujtogatás ügye. Fölemlítettük a multkor azt a hírt, hogy a gyujtogatás vádjá miatt elfogott és Kalocsára hozzáított Lekky Mária állítólag szabadlábra helyezett volt. Ujabban arról értesülünk, hogy Lekky Mária nincs szabadon bocsátva s a vagyonára onrodolt fonyitó zárlat nem oldatott fel. — A gyujtogatás ügyében a vizsgálatot Duák Péter törvényszéki jegyző viszi.

— Klémi csapások. Az adriai tengor északi partvidékén óriás viharok dúltak s a mult héten. Minőből írják, hogy ott a mult szombaton oly roppant szél fűtt, a minőre még nem emlékeznék. Minden hajó, melyet a vihar s kikötőn kívül kapott, elpusztult. Tirofiban és felső Olaszországban árvizek pusztítanak. A

Sirocco nevű szél megindult a tenger felől s a felhőszakadások s a folyamok mindenfelé kiöntöttek. Az árvíznek számos emberélet is áldozatul esett. Egy helyt (Brumekben) az árvíz a tetetől kinosta a koporsókat. Magyarországon a Rába vidékéről szintén árvizeket jelentenek.

K Ö Z G A Z D A S Á G.

A búza-üszög ellen.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelmügyi miniszterium nyomtatott utasítást adott ki a mult hetekben, melyben le van írva azon mód, a mely szerint a búzának üszögösödését legkönnyebben meg lehet akadályozni. Közöljük e fűzetekből a következőket:

Ha üszögös búzát használtunk vetőmagul, akkor a következő évben ismét üszögös búzát fogunk aratni, mert a búzával együtt az üszöggomba magvait is elvetették. Az üszög kiirtását tehát már a vetőmagon kell kezdeni, annak okszertü elkészítése által.

Sajnos, hogy ez még oly győron történik, pedig a kár, a mit az üszög okoz, igen jelentékeny lehet; nem tartozik a ritkaságok közé, hogy a búzának 30, 40, 50, sőt még több százaléka is üszögös. Minden túlzás nélkül lehet azt mondani, hogy különösen minálunk Magyarországon, a hol a búza a fővetemény és óriási mennyiségben természetik, óvnto, különösen pedig oly években, midőn sok üszög mutatkozik, sok millióra menő nemzeti vagyon megy tönkro az üszög miatt. E kár pedig annál sajnálatosabb, mert egyes egyedül az illető gazdák hanyagsága az oka, mert ha ők a vetőmagnak szánt búzát szabályszerűen csáváznák, a nagy háj omításra sem miltó csokélyóságot tenne ki, sőt kedvező körülmények között teljesen megszűnnék. Hogy a szabályszerű csávázás hasznos, sőt rendkívül hasznos, azt már ezer meg ezer gazda tapasztalta.

A búza csávázásának a legezerő-ravezetőbb, legsikeresebb módja a következő:

1/2 kilogramm rózgálicz (kék-kő, kék-gálicz) porrá törtetik és mintegy egy liter forróvízben feloldatik. Ezen oldat egy 4—5 hektoliter nagyságu kádba öntetik, a melybe megoldozólag 100 liter kut- vagy folyóvíz töltött. Az egész folyadék egy párszor jól felkavartatik és akkor a csávázandó búzából 250 liter töltetik a kádba. A búza beöntésének az a legezerő-szerűbb módja, hogy a kád fölé egy ritkaszemű szitát tartunk s orro öntjük a búzát, mert akkor lassanként és olaszódottan körül a búza a folyadékba és a könnyű magvak, különösen pedig az üszöggel teltok, felszinen maradnak s innen könnyen lemerhetők.

A csávának mintegy tonyórnyi magasságra kell a búza fölött állania. Ha nem horítja ily magasságra a búzát, akkor megfölelő mennyiségű vizet kell hozzá tölteni, hogy a víztől megdagadó búza később ne álljon ki a csávából. A csávában 12—14 óra hosszat marad a búza, ez idő alatt egy párszor felkavartatik, hogy a búza között levő üszöggel telt szemek a felszínre kerüljenek; ezeket minden keverés után le kell morni s eltávolítani.

A mondott idő múlva a csávázott búza, mely e közben a csáva legnagyobb részét felitta, és melynek térfogata jelentékenyen megnagyobbodott, kivétetik a kádtól és szellős helyen szótörögöttatván, szárítva vögött néhányszor átlapátoltatik. A szárításnál arra kell ügyelni, hogy a búza fel ne melegedjék, mert különben a búza csirakópossága könnyen kárt szenved. Az ily módon kezelt búzát lehet már 5—6 óra múlva vetni kézzel, 24 óra múlva pedig géppel is.

A csávázás e módja valamennyi fűszögös csirakóposságot elűli a nélkül, hogy az egészszögös, ép búza csirakópossága kárt szenvedne. Ha azonban géppel csávelt búzát csáváznak, a búza egyrésze csirakóposságot olvaszti. Ugyanis

különösen a dob gyors forgásánál sok megcsőrül, azaz esakélyebb, mélyebb repedések keletkeznek a magon, melyek gyakran csak a magyító üveg segítségével láthatók. Ha már most a csávázásnál a folyadék az ily repedéseken át az embryoig hatol, akkor annak csirakóposságát egészen előlheti.

Ezen okból nagyon ajánlatos, hogy a vetőmagnak szánt búzát ne géppel, hanem nyomtatás által vagy kézi csávelt csáveltessük ki.

Ha pedig bármely okból kénytelenek vagyunk géppel csávelt búzát csávázni, akkor próba-csávázás és csiráztatás által határozzuk meg, a búzának hány százaléka veszt el csirakóposságát a csávázás által, magától értetődik, hogy ezen százalékok szerint megfelelőleg nagyobbra szabjuk a holdankénti vetőmag szükségletet, hogy a vetés megkivántató sűrűségű legyen.

Az ily csávázási és csiráztatási próbára előgszöges 100 búzaszem, mely szabályszerűleg csávázandó és egy virágcsorópba elvetendő. A kikelt növények számából igen könnyen megállapíthatjuk: a búzának hány százaléka ment tönkre a csávázásnál.

Ingatlanok forgalma.

A folyó október hó első felében a következő adásvégvások történtek Halason:

Csere Páp István és neje Batiz Mária házat vettek Budai József és neje Breoska Rozáliától. Farkas Imre majnai lakos zsanai földet vett Farkas Alajosné Petrus Judittól. Sós Hona Adám Mihályné zsanai földet vett Farkas Alajosné Petrus Judittól. Szalai Csorzó Imréné Petrus Erzsébet szőlőt vett Szalai Csorzó Imréné Csapi János házat, földet, nádat vess Csapi Sándortól és nejétől László Erzsébettől. Körösi Mihályné Vida Mária házat vett Nagy Sarkadi Sándortól. Gaál Lajos és neje Turóczy Janka földet vettek Nagy Lóki Andrástól. Bakcsi György és neje Kovács Ilkón Ersei sekértői földet vettek Beze Imrétől. Harsó József és neje Tóglás Mária debreci földet vettek Harsóknál Józseftől. Krámer János és neje Király Gyenge Mária boglári földet vettek Matkó Julianna és Mária testvérektől. Poloznik Pál és neje Császár Anna boglári földet vettek Balog Joakimtól. Barina Kötönyi György boglári földet vett Balog Joakimtól. Nagy Kolozsvári Imre és neje Monda Mária veteményest vettek Páprika Jánostól. Szalai Csorzó Imre házat vett Jung Jánosától és fiától Jung János és neje Holti Julianna házat vettek Nagy Tyúkos Lajostól. Páló Mihály és neje Keresztes Julianna szízi földet vettek Figura testvérektől. Nagy Sándor János hagyatéka átrított gyermekeire Imre, János, István és Rozáliára. Sándor János és neje Páp Takács Julianna fohszállási földet vett Páp Takács Antaltól. Harányi István szőlőt vett Kárbán Ludvig Lajostól. Makai István és neje Komlós Zsuzsanna házat vettek Szilágyi Judittól. Topán Mihály és neje Orbán Klára szőlőt vettek Komlós Sándortól. Kovács József és neje Puskás Zsuzsanna szőlőt vettek Tegzes Sándortól.

TERMÉNYEK ÁRA.

	Budapest.	Halason.
	nov. 2.	nov. 4.
Búza	100 kiló 9 frt 65 kr.	100 liter 6.50—7 frt
Rozs	7 frt 15 kr.	4 frt 20 kr.
Kukorloza	5 frt 5 kr.	székja 1 frt — kr.
Árpa	6 frt 32 kr.	100 liter 3 frt 50 kr.
Zab	6 frt 25 kr.	2 frt 30 kr.
Köles	6 frt 5 kr.	— frt — kr.

Egyéb termények Budapest, november 2.
 Hove mag: 51—60 frt. Repeseolaj: 36 frt — kr. Diuzsólaj: 76 frt 50 kr. Szalonai szárított len: — — szárított vörös: 70 frt — kr. Fűszöl: 70 frt. Olvasztott fűgyű: 54 frt. Víz: 124—126 frt. Szalmóna 35 frt — kr. (Mind 100 kilogrammonként.)

Külföldi áruárak nov. 2. Magyarországi van, melyek portos kilogrammjá 57—59 kr., Hata nehéz: 60—61 1/2 kr., könnyű: 60—61 kr. Szódtól nehéz: 50—57 kr., könnyű: 50 kr. Oláhországi: 55—61 kr. Szerbini: 58 1/2 — 61 kr. Kletvaly: páronként 45 kilógr. s azonnal 4% -os levonás.

Korda Imre, fololón munkos és kiadó-tulajdonos.

NYILT-TÉR.

Hilakovits István ut vaskezesedésekben egy tanonca felvétetik.

Horváth Antal szalmóster egy tanoncot felvett, esetleg ruházattal is ellátja.